

SYKEHUSET I VESTFOLD HF
v/Overlege Ove Westgård
Postboks 2168
3103 TØNSBERG

Deres ref.:
Vår ref.: 14/2643-2
Saksbehandler: Wenche Dahl Elde
Dato: 04.04.2014

Fortolkning av psykisk helsevernloven vedrørende begjæring fra politiet med klagerett og adgangen til å begrense misbruk av nødnummer

Helsedirektoratet viser til e.post av 14.03.2014 hvor det tas opp et par fortolkningsspørsmål knyttet til begjæring med klagerett for politiet etter at tvungent psykisk helsevern er etablert, og adgangen til å begrense misbruk av nødnummer.

Begjæring fra politiet etter at tvungent psykisk helsevern er etablert

Det stilles spørsmål om politiet kan inngi en begjæring etter at tvungent psykisk helsevern er opprettet for å oppnå klagerett mv.

Politiets adgang til å begjære tvungen legeundersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern er regulert i psykisk helsevernloven § 3-6 og psykisk helsevernforskriften § 7.

Begjæringsadgangen er en forlengelse av offentlige myndigheters varslingsplikt etter § 3-6 første ledd første punktum, som har som formål å bidra til at alvorlig syke personer kommer i kontakt med helsetjenesten og blir undersøkt av lege, herunder en vurdering av om det er grunnlag for tvungent vern. Om nødvendig kan offentlig myndighet, bl.a. politiet, begjære enten tvungen legeundersøkelse, tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern etter § 3-6 første ledd andre punktum.

For politiets del er det aktuelt å inngi begjæring dersom pasienten allerede er i politiets varetekt, eller det dreier seg om å avverge vesentlig fare for pasientens eller andres liv eller helse, eller når politiets bistand er nødvendig for å få han eller henne under tvungen observasjon eller tvungent psykisk helsevern, jf. forskriften § 7 første ledd. Begjæring forutsetter kjennskap til saken og pasientens situasjon, og skal sikre at rett instans innen helsetjenesten vurderer om tvungent vern skal etableres.

Av dette følger at begjæringsadgangen knytter seg til etableringen, noe som også fremgår av forskriften § 7 tredje ledd bokstav d), hvor det stilles krav om at begjæringen skal mottas av institusjonen *senest samtidig med pasienten*.

På denne bakgrunn er Helsedirektoratet enig med Kontrollkommisjonen i at begjæringsadgangen knytter seg til innleggelsessituasjonen.

Helsedirektoratet - Divisjon spesialisthelsetjenester

Avdeling psykisk helsevern og rus
Wenche Dahl Elde, tlf.: 24163238

Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo • Tlf.: 810 20 050
Faks: 24 16 30 01 • Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

Helsedirektoratet ser likevel poenget som tas opp om at politiet kan ønske en klagerett på opphør av tvungent vern i saker hvor de ikke har fremsatt begjæring, men har kjennskap til pasienten. Et viktig argument for å opprettholde en begjæringsadgang var at offentlig myndighet fikk mulighet til å følge opp sitt ansvar, for eksempel gjennom klagerett på utskrivelser, jf. Ot.prp. nr. 65 (2005-2006) s. 61.

Selv om politiet formelt sett ikke har en klagerett når de ikke har begjært tvungent vern, kan psykisk helsevern likevel motta opplysninger fra politiet om deres kjennskap til pasienten og vurderinger i saken. Opplysningene kan være viktige for faglig ansvarliges vurdering av om tvangsvernet bør opprettholdes, herunder når det gjelder farevilkåret. Det vises her til Rundskriv IS-5/2012 punkt 5 som omhandler kommunikasjon mellom helsetjenesten og politiet og beskriver reglene om opplysningsrett/plikt.

Det anses for øvrig positivt at samarbeidsrutiner drøftes mellom psykisk helsevern og politiet. I nevnte rundskriv anbefales at det etableres lokale samarbeidsrutiner.

Adgangen til å begrense misbruk av nødnummer

Det stilles spørsmål ved hvilken adgang institusjonen har til å hindre at pasienter underlagt tvungent psykisk helsevern misbruker politi, brann og helsevesenets nødnummer.

Som utgangspunkt har pasienter som andre personer rett til fri forbindelse med omverdenen mens de er innlagt i psykisk helsevern, jf. psykisk helsevernloven § 4-5 første ledd, herunder adgang til å ringe nødnummer i en nødsituasjon. Innskrenkninger i retten krever et rettsgrunnlag.

Mindre og rimelige begrensninger i kommunikasjonsretten kan følge av husordensregler når det er nødvendig av hensyn til drift av institusjonen og at mange mennesker skal oppholde seg under samme tak. Dette fremgår forutsetningsvis i psykisk helsevernloven § 4-5 tredje ledd.

Generelt sett er det viktig å sikre tilgjengelighet til nødetater, og begrense feilaktig bruk av nødnummer. Selv om nødetater uansett tar imot alle henvendelser på profesjonelt vis, kan stadige uriktige telefoner fra en institusjon føre til at en riktig nødtelefon ikke blir tatt alvorlig raskt nok. Dette vil være uheldig av hensyn til forsvarlig drift av institusjonen, herunder sikkerhet for personell og pasienter. Etter direktoratets vurdering bør på denne bakgrunn misbruk av nødnummer til en viss grad kunne begrenses med grunnlag i husordensregler. Det er imidlertid ikke adgang til å forby pasienter å kontakte nødetater med grunnlag i husordensregler, men misbruk bør kunne forhindres / begrenses av drifts- og sikkerhetshensyn.

Dersom en pasient gjentatte ganger har behov for å ringe politiets nødnummer, bemerkes at det faglig sett blir viktig å rette fokus mot miljøterapeutiske tiltak for å trygge pasienten. Videre er det en rekke instanser pasienten i stedet kan henvises til å kontakte som har et særlig ansvar for kontroll og rettsikkerhet i psykisk helsevern, bl.a. kontrollkommissjonen, pasient- og brukerombud og fylkesmannen. Det vises for øvrig til opprømsingen i psykisk helsevernloven § 4-5 tredje ledd.

I likhet med kontrollkommissjonen kan direktoratet på generelt grunnlag vanskelig se at det vil være grunnlag for å fatte vedtak etter bestemmelsens andre ledd om å forby kontakt med nødetater. Det utelukkes imidlertid ikke at sterke behandlingsmessige eller velferdsmessige hensyn etter en konkret vurdering kan tilsi restriksjoner etter bestemmelsen.

Vi håper dette ga svar på spørsmålene. Ta bare kontakt om noe er uklart.

Vennlig hilsen

Gitte Huus e.f.
avdelingsdirektør

Wenche Dahl Elde
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk